

ادبی سوغات

Ketabton.com

محترمو لوستونکيو!

ادبي سوغات چې د استاد سرمحقق ع. ب خدمتگار په زيار راټول شوی او الفت اکاډمۍ نشر ته سپارلې، ستاسې مخې ته ږدو امید لرو چې د ادب مینان به یې په لوستلو خپله ادبي تنده ماته کړي.

همدا راز د رحمان بابا دغه شعريو ځل بیا د پښتو ژبې ادیبانو ته د اقتفا او پیرو لپاره له دې هیلې سره وړاندې کوو چې زموږ ځوان شاعران به د خپلو لویو استادانو په پله پل کیږدي. ټول هغه دوستان چې ددې شعر په پیرو کې لیکنې کوي، خپل اشعار موږ ته په لاندې آدرس رالېږلای شي

webmaster@hewad.com.

نور مو وخت نه نیسو دا تاسې او دا هم ستاسې ادبي سوغات.

ستاسې شعرونو ته سترگې په لار
د "هیواد" مسئوله ډله

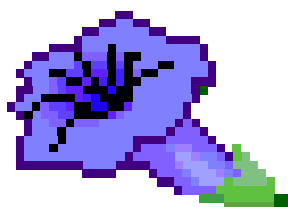
ادبي سوغات

د

سرمحقق عبدالله جان بختاني خدمتگار

ټولونه، سريزه او يادوني

محرم الحرام ۱۴۲۳

د مجموعي پيژندنه

نوم:	ادبي سوغات
ټولونه، سريزه او يادونې:	د سرمحقق خدمتگار
ناشر:	الفت اکاډمي
مهتمم:	عبدالرحيم بختانی
کمپوز:	شفق
د چاپ نيټه:	مارچ ۲۰۰۲ م
د چاپ ځای:	دانش کتابتون
شمير:	يو زر نسخې

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اهداء:

د فلسفي سياسي دقيق نظر خاوند
دانشمند ليکوال او متفکر شاعر
جناب محترم سيد شمس الدين مجروح ته.

په درناوي
ع - خدمتگار بختانی

گړانو لوستونکو!

ددې مجموعې حجم ډیر وړوکی دی، مگر په معنوي لحاظ ډیر لوی او لوړ ارزښت لري.

دا چې مشر مجروح صاحب د رحمان بابا د شعر په زمکه غزل لیکي، الفت صاحب پرې مشاعره جوړوي، حمزه صاحب یې رنگ او خوند زیاتوي، نور تکړه شاعران پکښې برخه اخلي او بیا بختانی صاحب ترې د گلو گیلې جوړوي او د خپرولو لپاره یې خولی غوړوي دا پخپله لوی ارزښتمن کار او لویه خبره ده.

ښایي چې اهل نظر ورته په درانه نظر وگوري، د عالي ذوق خاوندان ترې خوند واخلي او د ادب مئینان یې قدرداني وکړي.

په خپل وار، مونږ په ډیره خوشحالي، په دې گلورین پسرلي کښې، د ادب دا رنگینه پاڼه، د مشرانو دا رنگین سوغات د هیواد د رنگارنگو گلونو له خوږو وږمو سره یو ځای خپروو او وایو:

الله پاک دې سرمحقق خدمتگارت ته د نورو فرهنگي خدمتونو له زیات توفیق سره خیر او برکت ورکړي. آمین

میرویس الفت

الفت اکاډمي - د ۱۳۸۰ د حوت ۲۱ مه

دوه درې خبرې

۱ - له نن څخه شپاړس کاله د مخه، ما پر دې (ادبي سوغات) لنډه سريزه وليکله. د افغانستان د ليکوالو ټولنې ته مې وړاندې کړه. ټولنې فيصله وکړه چې د (ژوندون) مجلې د هديې په توگه دې چاپ شي مجموعه دولتي مطبعې ته ولاړه مگر ډير افسوس چې د مجلې يا انجمن د ځينو کارمندانو د سبوتاژ لامله د انجمن رسمي فيصله عملي نه شوه. په داسې حال کې چې زه پخپله د همدغې ټولنې د رياست لومړی مرستيال او منشي هم وم

۲ - له نن څخه اوه کاله د مخه، د ۱۳۷۳ هجري شمسي کال د جدي په ۲۷، زه په پېښور کې وم. د بي بي سي د ډرامو دفتر ته ورغلم چې افغاني ليکوال شاعران ياران دوستان وگورم. د پوهنتون د ادبياتو د پوهنځي پخوانی استاد ښاغلی عبدالخالق رشيد، چې نوی مهاجر شوی و، هم هلته کار کاوه. ما سره يې (ادبي سوغات) وليد، خوښ يې شو، له ما څخه يې واخست، ويل يې: زه دا چاپوم. ما ترې فوتوکاپي واخسته. راغلم. بيا اوږی کابل ته ولاړم. هلته خبر شوم چې استاد رشيد کابل ته راغلی او بيا هندوستان ته ځي. د ډيلي د جواهر لعل نهرو په نامه د پوهنتون د پښتو ژبې او ادبياتو استاذ شوی دی. هغه ما ونه ليدی شو او ولاړ. تر اوسه يې کوم خط خبر نه دی راغلی او لا نه پوهيږم چې مجموعه يې ورکه کړې؟ ساتلې؟ او که چاپ کړې ده.

۳ - د ۱۳۸۰ هـ ش دحوت په ۵-۲ ورځو کې، د ۱۴۲۲ هـ ق د لوی اختر ورځې وې، زورور بارانونه وريدل، ما په کور کې په خپلو زړو کاغذونو گوتې وهلې هغه فوتوکاپي مې ترلاس شوه، ډيره تنه وه او د لوستلو نه وه ما له سره وليکله او د چاپولو په فکر کې يې شوم.

پرون، ښاغلي ميرويس الفت ته مې دا کيسه وکړه هغه په ورين تندي وويل:
"بې غمه اوسه!"

- ښايې چې گران لوستونکي، ددې لنډ داستاڼ په نتيجه کې، دې ته هم رسيدلي وي چې دلته ديوکوچني اثر چاپول څومره ستونزې لري؟ اوددې له مخه مونږ د تاريخ په کوم کولتوري معيار کې واقع يو؟

فاعتبروايااولی الالباب

خدمتگار بختانی

بختان کلی - د ۱۳۸۰ دحوت شلمه

ادبي سوغات

د پښتو ډير ښاغلي او منلي شاعران تير شوي دي چې د پښتو ادب ارزښتمنه خزانه يې د خپلو شعرونو په مرغلرو لا ښائسته او بډايه کړې ده. په دوی کښې رحمان بابا بل راز شاعر دی او شعرونه يې بل رنگ تاثیر لري. پښتانه هغه لسان الغیب بولي، په دیوان يې فال نيسي، په شعري استشهاد کوي او د "بابا" په ستر لقب يې نمانځي.

شعر پيژندونکي د رحمان بابا شعر "سهل ممتنع" گڼي او ډيرو شاعرانو د هغه د ډيرو شعرونو اقتفا کړې ده.

د هغه پر مزار، په ادبي غونډو، راډيوگانو او خپرونو کښې، هر پسرلی د رحمان بابا کاليزې مشاعرې کيږي. دغه مشاعرې زياتره، د هغه د هنر او شخصيت په يادونو او ستاينو درنښت مومي او د هغه د ځينو شعرونو په پيروي ښکلي کيږي.

د رحمان بابا د شعرونو اقتفا او د هغو پر طرحو مشاعرې د پښتو ادبياتو د تاريخ د رحمان پيژندنې د فصل يوه په زړه پورې موضوع ده چې دلته مونږ هغه پريږدو او يواځې د رحمان بابا يو غزل او د هغه د اقتفا لړۍ شعرونه وړاندې کوو.

دا کار معاصر لوی اديب او شاعر مرحوم گل پاچا الفت پيل کړی دی. يو وخت هغه د "روزگار" جريدې ته يو ليک، د رحمان بابا يو غزل او د هغه په پيروي د محترم سيدشمس الدين مجروح، ښاغلي امير حمزه شينواري او خپل شعرونه وليکل. دا "ادبي سوغات" د روزگار د جريدې د ۱۳۵۰ هـ ش د ثور د ۱۵ مې (د ۱۹۷۱ م د مئی پنځمې) نيتې په گڼه کښې خپور شو. د همدې ورځې په مازيگر، ما د جريدې دغه گڼه واخيستله. په بله ورځ مې خپل شعر د جريدې ادارې ته وسپاره چې په بله گڼه کښې چاپ شو او بيا د هيواد څو تنو تکړه شاعرانو پکښې برخه واخيستله.

ما هغه شعرونه راټول او ددې مجموعې د پای دوه شعرونه مې پرې زيات کړل په دې ډول يوه ښکلې رنگينه گلگيدۍ ترې جوړه شوه.

په دې شعرونو کښې سربيره پر هنري ادبي ارزښت د هغه وخت او چاپيريال د اجتماعي بهير انعکاس هم ليدل کيږي او د هر شاعر د فکر پلوشې هم ترې څرگنديږي. په دې ډول ارزيايو کښې، زه خپل نا ارزه بيتونه شامل نه گڼم. بلکه په دې خوښ يم چې د رحمان بابا مقام ته، د ارادت او اخلاص په مقام کښې، ماته هم د عالي مقامو استادانو د پيروي وياړ را په برخه شوی دی. په همدې خلوص د رحمان بابا د يادونو او مشاعرو ددې ښکلي گلورين موسم په فضا او د سولې، مصالحې او روغې جوړې، ددې رنگين پسرلي د "ژوندون" په زمينه کښې دا ادبي سوغات ستاسو مخې ته ږدم. له شعرونو به يې هم خوند واخلي او د مشاعرې له بهير نه به هم خبر شئ.

په درناوي

ستاسو خدمتگار عبدالله بختانی

د ۱۳۶۹ د ثور ۱۶ مه

د الفت ليک

ښاغلي فرند^(۱) د روزگار مسئول مدير صاحب!
 هغه وخت چه ښاغلي مجروح صاحب^(۲) په متحده عربي جمهوريت^(۳) کښې د
 افغانستان سفير و، ما ته يې د ادبي سوغات په توگه خپل يو شعر را واستاوه چه د رحمان
 بابا د دې شعر په پيروي ليکل شوې و:

ډير عمر مې تير کړ بېهوده په زمانه
 نور دې زما سروي او د ترکو آستانه
 دا شعر چه ما ته ورسیده، ما هم په دغه وزن او قافیه يو شعر
 وليکه او هغه ته مې وليږه.

کله چه حمزه صاحب، د غزل استاد، کابل ته راغې او دا دوه شعرونه يې
 وليدل، هغه هم يو شعر وليکه او په دغه مشاعره کې يې برخه واخسته. وړم کال^(۴) چه د
 پيښور مشهور شاعران او ليکونکي د افغانستان د استقلال جشن ته راغلل او د بيرته
 تگ په وخت کښې يې د خدای پامانۍ دپاره په کابل کښې زما کور ته تشریف راوړ، دا
 شعرونه هلته ولوستل شوه او ښاغلي اجمل، مهدي او قلندر وعده وکړه چه په دې
 مشاعره کښې به گډون وکړي او خپل شعرونه به را واستوي. ښايي چه د هغه ځای
 مصروفيتونو دا وعده هيره کړې وي ځکه د هغو اشعار را ونه رسيدل.
 دا څو شعرونه چه ما سره دي، د روزگار جريدې ته د نشر دپاره در استوم.
 گوندې د ادبي ذوق خاوندانو ته مقبول واقع شي.

په احترام
 الفت

يادونې:

۱ — محمد يوسف فرند چه اصلاً د سره رود د شمسه پورو څخه دی. لوړ تحصيلات لري په دغه وخت کې يې
 د روزگار اوه نيزه بې طرفه جريده چلوله.

۲ — ښاغلي محترم سيد شمس الدين مجروح د پښتو او دري دانشمند شاعر او ليکوال

۳ — مصر

۴ — ۱۳۴۸ هـ ش کال

بېهوده عمر^(۱)

ډیر عمر مې تیر کړ بېهوده په زمانه
نور دې زما سروی او د ترکو آستانه

هیڅ مې حاصل نه کړه په شیخی او په تقوا کښې
پس له دې مې وار دی هر څه^(۲) شي په میخانه

شیخ و شیخی ورد او^(۳) وظیفه او ذکر فکر
زه او ساقی جام و باده چنگ و ترانه

زه و زاهدانو ته حیران یم دوی و ماته
دیوانه بده خنډ و ده به دیوانه

گنج د درو^(۴) څار^(۵) شه د عاشق تر څاڅکي اوښو^(۶)
نه خروارد عقل نه د عشق یوه دانه

تیغ د یار له لاسه په مرئ د عاشقانو
هسې لذت کالکه د میو پیمانه^(۷)

خدای لره به درشم په سودا د یار له مخه
بل مقصود مې نشته په کعبه په بتخانه

زه له ډیرې مینې په تش بوی د یار شیدا یم^(۸)
تل د لنډو خټو اوبه لـرو ی بهانه^(۹)

ځکه زاهد زهدکاد یو جنت دپاره
سر بندلی نه شي په اور بل د جانانه

گوره د منصور هسي په دار^(۱۰) نه شي رحمانه!
بي نام و نشان شه که يې غواړې نشانه

رحمان بابا

يادونې:

(۱) - د رحمان بابا دغه شعر له دغه عنوان سره چاپ شوی دی. ښايي چه الفت صاحب به دغه عنوان ورکړی وي. الفت صاحب پخپله شاعر او شعر پيژندونکې و. دا شعر يې هم په ډير دقت له کوم باوري متن څخه اخستی دی. سره ددې هم په ۱۳۵۹ هـ ش کښې، د پښتو ټولنې له خوا د رحمان بابا د ديوان له چاپ شوې نسخې سره ددې متن فرقونه ښودل کيږي.

(۲) - چاپي ديوان: چې

(۳) - چاپي ديوان: و

(۴) - د الفت صاحب نقل: عقل

دلته ما ته د تشبیه او د لف و نشر مرتب د صنعت له مخه د چاپي ديوان عبارت (درو) غوره ښکاره شو، نو ځکه مې په متن کښې واخيست. په دې صورت په اوله مصرع کښې د (درو) او (اوبښکو) تشبیه څرگنده ده او د دوهمې مصرعې (خوار د عقل) د لومړۍ مصرعې (گنج د درو) او د دوهمې مصرعې (د عشق يوه دانه) د لومړۍ مصرعې (د اوبښکو څاڅکي) پورې ارتباط نيسي.

(۵) - په دواړو متنونو کې: راز

(۶) - چاپي ديوان: اوبښکو

(۷) - چاپي ديوان: هسې لذت کاندې جوړ د ميو پيمانه

(۸) - چاپي ديوان: شوم

(۹) - چاپي ديوان: تل د لمدو خټو لږ اوبه دي بهانه

(۱۰) - اصل: وار. چه طبعاً طباعتي غلطی ده

(۱۱) - چاپي ديوان: بله نشانه

وگورئ:

د ذکر شوي ديوان ۱۷۱/۲ مخونه

پښيماڼه

سترگې مې دي وږې د زړه کور مې وييرانه
حلق مری مې وچه غواړم ډکه پيماڼه

ای ساقی باده! زمالاس او ستالمن ده نور
بيا به قدم کښې نه ږدم په بله آستانه

ځان مې خوشې سترې په لوستلو د کتاب کړ
هیڅ د حقیقت ور پکښې نه وه نشانه

لارمه بازار ته چال چلند یې چل و ول و ټول
بحث و جنجال و هلته په سپک او په درانه

ورغلم وستل^(۱) ته د مشرانو هلته غونډه وه
زور شورو او غوغا وه چه دا وکړو که دا نه؟

دا د سیاست میدان میره خوشې سراب و
لارمه په طمع د اوبوزه دیوانه

لارمه مسجد ته مدرسي ته وردننه شوم
هلته قیل و قال و په روا په روا نه^(۲)

قول که عمل که فکر او خیال دی ټولنه کښې
هر څه کښې پرته دیووه د وهم زولانه

کښېناستمه کور کښې خپلخاني مې راته وويل:
ځه! ^(۱) دلته دې نشته نور نه آب او نه دانسه

اوس مې پناه راوړه ستاسو سيمې ته، رنځدانو!
دا د هر چا کور دی، خرابات او ميخانه

دا چې مې د درد علاج نه عقل نه تدبير وکړ
ولې نو ځان خلاص ورځنې نه کړم مردانه

غواړم د مستي ښکلي دنيا چه هلته نشته دی
چل فريب نه مکر نه ریا نه بهانه

مينه غواړم ساز غواړم سرود غواړم نڅا غواړم
ډکه خوله خندا او سترگې مستې جانانه

ما نيولی پير رحمان امام د شاعرانو
وايم په حجره کښې ده ښکلي ترانه

(ټول عمر مې تير شو بيهوده په زمانه
نور دې زما سروي او د ترکو آستانه)

سيد شمس الدين مجروح

يادونې:

(۱) - وستل: د کلي مخې ته د خلکو د توليدو او جرگې ځای.

(۲) - ناروا

(۳) - په اصل کښې: زه

رندانه نظر^(۱)

هر څه بل راز وينم بيا نظر شو رندانه
و مې لیده تشه دا د عقل پيـمانه

ناوري څوک ناصحه! هغه تش نصيحتونه
ووايه شاعره! حقيقت بې باکانه

شيخ دې خپله ږيره کړي شانه د بل دپاره
مادی زړه بايللی په اور بل د جانانه

چيرته سپينه ږيره چيرته ول ول تورې زلفې؟
چيرته د بوډا تگ چيرته تگ خرامانه

نور څه ترې نه غواړم محبت غواړم له ښکلو
ده ماته کافي يوه خندا صادقانه

هر څه ورکول اهل ته ښه وي له نا اهل
تل لره نظر اهل نظر ته دوستانه

عقله! ته ما پرېږده! ستا له لاسه ږير په تنگ يم
غواړمه ژوندون لږ څه آزاد شاعرانه

ښه مې په ځير ځير چه وکتل سياستونه
مکرو، فريب و، غولول ماهرانه

وي به ډير ښه لال^(۲) د سياست د ښامار خوله کښې
ورشه که لري منتر افسون ساحرانه

مه غواړي له مانه سياسي مهارتونه
راغلمه پاک زړی سياست نه بيلگانه

هغه چه د وخت حاکم ته وايي زما مدار
ځانته قايليري په جلب او گواوځانه

کله آزاديري د عمرو اسير فکرونه؟
خدای دې د چانه کړي ذهنيت^(۳) غلامانه

وايي غلامان په غلامی باداران شوي
واوړه د محمود او ايازانو افسانه

مونږ لا اسيران يو د خانانو د پيرانو
يو د مکردام لري او بل يي زولانه

گرځوي په لاس کښې د تسبو دانې مدام
مه وايه چه دام د زاهد نه لري دانه

وږي يو برېښه يو خواري ده زمونږ په برخه
برخه د څو تنو عياشي بې شرمانه

نه لري د جوار دانې په کور کښې دهقانان
تل د آغا کور کښې د کباب پټه دانه

ډير خلک په بند کښې دي د لږو صاحبانو
خان او بيگ لري د طلسمونو جيلخانه

نه شي په چل ول له اسارته خلاصيدلى
يو اقدام پكار دى رندانه او مردانه

دا د خان نوكر كه هر څه بد وايي الفت ته
غواړم له آزادو قضاوت آزادانه

گل پاچا الفت

يادونې:

(۱) - په روزگار كېنې د حمزه صاحب شعر د مخه او ورپسې د الفت صاحب چاپ شوى دى. دا د الفت صاحب د تواضع نتيجه ده. هغه پخپله شعرونه د غسې ترتيب كړي وو. دلته د الفت صاحب شعر د مخه شو، ځكه چې د شعر د ايجاد د تاريخ له مخه دا يې حق دى.

(۲) - لعل، پښتانه (لال) بولي. دلته دغه معنا څرگنده ده د ښامار په خوله كېنې لعل د پخوانو فولكلوري افسانو يو مضمون دى. لال، په فارسي كېنې گونگي ته هم وايي دا دې ته هم اشاره كېدى شي چې د هغه وخت د مسلط سياست ښاماران زياتره په ژبه لال، يعنې گونگي او تړتري وو. سمه او څرگنده خبره يې نه كوله او په ساحرانه منتر او افسون غوندې خبرو به يې خلك تيرايستل.

(۳) - په اصل كېنې: خداى دې چا نكړى زهر نهيت. چې دا څرگنده طباعتي غلطۍ ده.

غزل

ولیکه قلمه! یو غزل بڼه جانانه
پریرده چه وییږي دا دوه ژبې زمانه

مینه د زلفانو بې له خاله (پښیماني)^(۲) شي
نه ورتله (تش دام)^(۳) ته وي چه نه لري دانه

پورته شه بیان په افسانه کښې حقیقت کړه!
بیاله حقیقت نه رانکاره کړه افسانه

چیرته جمیعت چه پریشاني دې ده په برخه
ښکلیه جوړوم دې د کمځیو بهانه

خوی چه د ساقی مې دریابي غوندې ښکاریږي
نن مې جوړ په کار شوه لغزشونه مستانه

تا چه کړه را وړاندې ما په نه زړه ورته لاس کړو
لاره ساقی لاره په دې منع کښې پیمانه

حسن هغه یو دی چه په هر محل کښې ښکاري
ځان چه غورځوي په هره شمع په پروانه

يا خو دا خپل غږ راته پردې غوندي ښکاريږي
يا مې جنون وکړه ابتدا په ويرانه

شيخه! د رښتيا ويل په خوند به هله پوه شي
ستا چه د حمزه غوندي مشرب شي رندانه

امير حمزه شينواری

يادونې:

(۱) — په روزگار کښې ددې شعر د عنوان پر ځای: "بې عنوانی" عنوان شوی او زه نه پوهیږم چه دا به چا کړی وي؟ خو دومره پوهیږم چه د پښتونخوا شاعران غزل ته عنوان نه ورکوی او که ورکړي نو بيا (غزل، ليکي. نو ځکه ما د (بی عنوانی) پر ځای (غزل) عنوان کړي.

(۲) — د ښاغلي مجروح د شعر عنوان (پښیمانه) ته اشاره ده.

(۳) — د روزگار د جريدې د ليکنې له مخه او د الفت صاحت د شعر عنوان (تش دام) و، مگر اوسنې عنوان يې (رندانه نظر) دی، او د حمزه صاحب لومړني عنوان ته ده.

د رحمان بابا په اقتفا
د الفت صاحب په مننه

تسه ترانه

چاته چه كعبه وي د ستانه او اسانه
مه غواړئ هغو ځنې خبرې رندانه

ژبه چه شي غوره په اغا! بلې! صاحب باندې
نه شي چلیدی بیا په رښتیا صادقانه

غله زمونږ د مال و د ناموس او د ابرو دلته
غواړي عزتونه مونږ نه هم احمقانه

نس ډکوي دلته مگر زړه یې امریکې وړې
خدايه! له وطنه هیڅوک مه کړې بیګانه

څو پورې به نورو لره گورو او پسخیږو مونږ؟
راشيئ چه ودانه کړو دا خپله ویرانه

دې ماړه هیواد کښې به تر څو پورې مونږ وږي یو؟
وباسئ د غلو له جیبه پته خزانه

خلک مو په کلیو کښې ړندیري د شرمبو پسې
غواړي څوک په کومو سترگو ډکه پیمانه

عصر د سپوږمۍ کښې لا سپوږمۍ مې په کیږدئ ده
دا یو حقیقت دی نه چه هسې افسانه

نه کيږي هيچېرې په يو گل پسرلې نه کيږي^(۱)
راشي چه کړو جوړه له وطن نه گلخانه

پيرد زماني کښې څه توندي په توندۍ راوله
عمر ضايع مه کړه بيهوده په زمانه

مينه غواړي، درد غواړي، عمل غواړي، ايثار غواړي
نه شي جوړيدۍ وطن په تشه ترانه

مينه غواړي، کار غواړي، کالي غواړي، ډوډۍ غواړي
دا ده د اولس د ارماندونه نشانه

زراو سل خبرې سريې يو: دا خلک کار غواړي^(۲)
خو - جوړه له سرکار شوه د خبرو کارخانه

څوک چه وي کاهل نو دا ملت به هم جاهل گڼي
"ديوانه به ده خنډد و ده به ديوانه"

خوچه خلک مست شي د وطن په محبت باندي
وليکه شعرونه بخښتانه! مستانه

عبداللہ بختانی

يادونې:

(۱) - په يو گل نه پسرلۍ کيږي. (پښتو متل)

(۲) - سل خبرې سريې يو (پښتو متل)

د ادبي سوغات په لړ کښې

زړگييه!

پورته شه زړگييه غزل وايه مستانه!
گدا کوه! نڅاکوه! ديوانه ديوانه

دلته هوښياري، شعور، احساس څه حاصل نه لري
څه مستانه گرځه په ويړانه ويړانه

دل ژوندون دپاره شهامت او شجاعت وکړه!
دحسن په ډيوه باندې خپل ځان کړه پروانه

ژوند د حرکت او د خدمت حقيقي نوم دی
وسوزه پسه اور باندې د بتو بتخانه

ستا په مال دولت باندې نور ځوانان مستي کوي
پاخه ورشه وگوره د ميو ميخانه

په مړو مړو کتلو کښې د غم نه بل څه نشته دی
څه ساقی نه واخله د سرو سترگو پيمانه

مست شه په مستی کښې په رقيب باندې حمله وکړه!
ځان ورځينې خلاص کړه د نيشي په بهانه

لار شه خرابات ته له رندانو سره يوځای شه
ماتي کړه پښو نه دې د طمعې زولانه

خه لکه انسان غوندې له خلکو سره انس وکړه!
پرېږده چه زاهد له خلکو ناست وي بيگانه

شيخ چه د خپل ميخ د کلکولو دم دعا کوی
ته هم خپل سر کښيږده د ميخور په استانه

دنيا په حقيقت کښې آزاد ژوند ته پيدا شوېده
ژوند د انسان خوند کړي په رښتيا ازادانه

دوره د ژوندانه خو په هر قسم تيريدونکې ده
ښه ژوندون هغه دی چه يې کړې عاقلانه

تا که په (مستئ) کښې د عزت دپاره کار کړل
اوس به درنه جـوړه وه د درو دردانه

ويارمه چه ته هم د مستانو سره يار شوي
په گډ اواز به وايو د غمونو ترانه

چل ول او غولولو ته رقيب چه سياست وايي
په خپله يې خپل ځان کړ د غنمو سياه دانه

گفتار دې په يو رنگ (دی او) کردار دې په بل رنگ
اخر به غوبل جوړ کړي دا دوه رنگي زمانه

باور وايي ملگرو د ژوندون ښکلا خو فکر دی
رائی چه اول ښکته کړو د فکر جيلخانه

سيد رحمان باور رحيمي

روزگار جريده، ۳۱ مه گڼه، د ۱۳۵۰ د ثور ۲۹ مه

آب و دانه

واوښتې^(۱) پيړۍ شوه رانه تيره زمانه
نښتې يم د تمې د دامونو په دانه

نه مې مټې کار کړې نه مې لاس د عقل رسي
هسې رنگ افسون دی هسې شانې زولانه

ژوند راپورې خاندي زلميتوب راته ويرونه کړي
ځکم د زړگي وينې پيمانه په پيمانه

اه زما قسمته چه دا څه رنگې بلایي ته
نه متاع د دين شوم نه د دهر فرزانه

هيڅ مې حاصل نه کړو په دې ډيرو خوشامندو کښې
داغ مې د تندي شو ذهنيت غلامانه

اب مې د مخ ويوړلو يوې خيټې دپاره
اوردې په نصيب شوي او په دې اب و دانه

ډيريم غولولي دي ژونديو زيارتونو زه
نوره مې توبه شه له خانقا او استانه

چاته عرض وکړمه او چاته گريوان خيرې کړم؟
يومي غوښې غواړي بل هډوکي شکرانه

لاس راکړه ای پلاره د وختونو د نجات په نوم
سيند يمه اخستې توفانونو مـررگانه

نور غمونه څه کړې؟ ماسره غم ددې خبرې دی:
مري د ننگ غيړت د جوشه ډکه ترانه

زړه ته رانژدې شه چه د زړه په غوږو واورې شه
دا خبرې نه شي په ناول او افسانه

بخت مې د سيزلو او تندي مې د داغلو دی
نور مې د ځان نه کړه رانه خپل شو بيگانه

نه هغه څمار شته نه غرور په سر کښې پاته دی
نه هغه ساقی شته نه باده او میخانه

زه او زړه سره پاته په حیرانه حیرانۍ کښې یو
دیوانه به ده خنډ و ده به دیوانه

گوره سیندیه! خپله خوله درته بلا نه شي
مکړه دا د ژوند خبرې هسې رنډانه

سیندنی

روزگار جریده، ۳۲مه گڼه د ۱۳۵۰ د جوزا پنځمه

یادونه:

(۱) - په اصل کښې راوختې

زما ترانه

نه تیروم عـمـر بیـهـوده په زمانه
نه کومـه زه د لـیـو نو غـو نـدې کـانـه

درومه نامـرا ده ساقي وچې شـو نـدې بـه یـمه
مه بـو روه مـا ته کـو زې او پـیـمـا نه

زه چه لا د خـبـلـو گـو تـ او بـه گـړي کي نه لرم
شم په کـو مـو سـتـر گـو بـه دیره په میخانه

بي د یار د وروځـو لـه مـحـرا بـه بـه هـیـڅکـله
هسک سـر بـنـکـته نه کـړ مـه پـه بـلـه اسـتـا نه

نن چه د هوښیارو گـړیـو اـنـو نه ریتي پیتي شول
پوه په دغه راز و له پـخـوا نه د یـو اـنـه

زه به زمانې ستا د سیلاب لوری بدل کړمه
ما ته هم پښتون وایي که ته یې زمانه

څو چه ددې خپلې پنجرې هر څه گډ او وډ نه کړم
وبه نه خـو رـم نـو رـه د ژو نـد و نـآب و د اـنـه

زه به یې د خپلو ارادو نه نظرماتی کړم
څه که اوس د چا سـر و تـه زه شـو م نـذرا نه

ستا په باده مست نه يم ساقې! نه دې منت وړمه
زه يم د ازل په ميو هسې مسستانه

ماصيا ده! ستاد ته گي لومې بڼې ليدلي دي
ځه! بل خوا اوار كړه د فريب دام و دانه

زه قفس د مينې كه په ساز نور سوزوى نه شم
خاورې او ايرې به كړمه خپله اشيانه

نو ك او وړئ به بيلې څنگه څوك د يو وجود كاندي
څومره بڼه په ځاى ده دا خبره اميانه^(۱)

هر څوك بدلولى په تدبير سره تقدير شي خپل
څوك چه وايي نه! ده يوه خوشې بهانه

زه په زړه د عمر^(۲) د ير دا غونه اتشين لرم
څه به كړم خندا خماري سترگې جانانه

څنگه به د مخ رڼا په زلفو رانه پته كړي
زه په دغه فن كښې يم استاد د پروانه

ډيره ترې بڼو روا د خپلو متو په محنت بڼه ده
زار خوړلى بڼه دى نه د نورو پسمانه

زه چه د خپل فكر په ازادو وزرو الوزم
ما شكولى وخته دا د تمې زولانه

ماته که "مرگ" وایې هم په نره ژبه یې ووايه
خدايېرو که مې خوښ شي دا خويونه زنانه^(۳)

کله څوک د دار په سرد حق ناره کولې شي
خوښ مې د منصور دغه صفت شو مردانه

زه د عشق په لاره کښې له خپله سره تیریمه
پوچ پروا مې نشته دی په خیل او خیلخانه

تا که د خپل ملک^(۴) د خزانو سحر مات کړې وای
وه به په قدم قدم کښې گنج او خزانه

زه مجنون د قام او د وطن یم د لیلیا نه یم
کړم به په جنت بدله دغه ویرانه

راشه! په خیر راغلې! بڼه چه مل د لیونو شولې
دلته مونږ کښې نشته څوک د مینې بېلگانه

پورته شه! اوچت شه! په همت د کهکشان په لور
مه لټوه خاوره کښې د ستورو نښانه

جوړ به د اسمان سپوږمۍ امیل ورنه د غاړې کړي
څوک که ورته یوسي زما دغه ترانه

نصرالله حافظ

یادونې:

د شعر ماخذ: نصرالله حافظ، د شمشاد له هسکې څوکې، کابل، ۱۳۶۲ هـ ش، ۸۶/۹ مخونه.

په دې ماخذ كښې تر عنوان وروسته ليكل شوي دي: "دا شعر مې د رحمان بابا د يو مشهور شعر په اقتفا ليكلي دي چه وايي

ډير عمر مې تير كړ بيهوده په زمانه
نور دې زما سروي او د تركو استانه

ما يو وخت له حافظ صيب نه پوښتنه كړې وه چه ايا هغه د رحمان بابا د دې شعر پيروي كړې ده؟ هغه راته ويلي وو چه "هو! ما د مجروح صاحب او الفت صاحب د شعرونو د اوريدو نه وروسته په دې لې كښې شعر ليكلي او هغه وخت ما دغه شعر د "زيري" جريدې ته وركړ او هلته چاپ شو. او د "شمساده هسكې څوكې" په مجموعه كښې هم شته"

كله چې ما د زيري د ۱۳۵۱ هـ ش كال د كليکسيون د ميزان د ۲۶ مې نيتې په ۳۱ مه گڼه كښې دغه قصيده وموندله نو دواړه مې سره پرتله كړه او دا توپيرونه پكښې څرگند شو.

(۱) دې بيت پسې په زيري كښې دا بيت هم شته

خدا پر و كه به رپ قدرې له ځايه څخه ووهي
دا مړ اس كه ووهې هر څو په تازيانه

(۲) په زيري كښې: د هجر

(۳) په زيري كښې: طفلا نه

(۴) په زيري كښې: (د خپل ملك) پر ځای (د وطن) او په دوهمه مصرع كښې د (وه به په قدم قدم.....)
پر ځای (اوس به د قدم قدم.....)

د جېلخاني خوب

خوب وينم عالمه! كه يې څوك راكړي مانه^(۱)
پروت يم سرمې ايښې د خپل يار په زنگانه

خوب وينم چه پورته په هوا لکه د باز شومه
کښېناستم په بام د محمود سترگې د اياز شومه
پورته د خاموش زړگي نه خوږ د مينې ساز شومه
خرڅه مې په حورو کړه د ډموزمانه

خوب وينم چه ناست يم د جيندي^(۲) په يخه غاړه
شاه مې سويلو کښې لکه سره شمعو ولاړه
سرې شونډي موسکي شوه ماتې^(۳) وې چه ژاړه ژاړه!
څکه دې د زړه وينې دا شراب دي مستانه

خوب وينم چه باغ دی د گلونو او ماښام دی
سرې سترگې ساقې د ساقې سرو گوتو کښې جام دی
لاس په سيتار پروت لېونی مست لکه خيام دی
اړی^(۴) پرې نړی نړی د مينې افسانه

خوب وينم چه سپينه سپورمى پاس په خندا راغلله
ماله محبوبا په شرم شرم تر خوا راغلله
شوندو كښې شراب او په كوڅې كښې قضا راغلله
سور خماري يې راكړ پيمانه په پيمانه

خوب وينم چه پټ شوم په نسيم كښې بهر لارمه
خوا له دجانان لكه د مينې نظر لارمه
سترگو د دلد ار له لكه خوب د سحر^(۵) لارمه
يو شرنګ كښې مې لوټ كړه د غمونو خزانه

خوب وينم چه زه لكه لولكه په سيل ووتم
پورته د نرګس نه شوم په خوا د رامبيل ووتم
تاو د سپينې غاړې د ليلا په اميل ووتم
پټ مې ورته ووي ســلامـونه جانانه

خوب وينم چه پورته لكه چيغه د منصور شومه
يا يو موټې خاوره وم يا لوى درياب د نور شومه
خوبانګ د سحر وشو زه را وينښ شوم كړو كور شومه
خوب يوړل خوبونه را ژوندئ شوه زمانه
وي: پريوزه لـېـونـيـه! تېروه دې جېلخانه!^(۶)

عبدالغني خان

حيدرآباد جيل – ۱۹۴۸ م

يادونې:

- (۱) مانه - مانا، معنا، معنی - زما په ماخذ کښې معنی
- (۲) جیندي - د هشنغر د مینځ هغه سیند دی چه ددې علاقې اته واړه کلي یې په غاړه پراته دي.
- (۳) تی - ته یې.
- (۴) اړئ - اړوي.
- (۵) زما په ماخذ کښې صحرا
- (۶) د شعر ماخذ د غني خان کلیات، کابل، ۱۳۶۴ هـ ش، ۱۹۸۵ م - ۴۷۳ م مخ

دا شعر د (ادبي سوغات) د مشاعرې نه د مخه ویل شوی دی په وزن او قافیه کښې د رحمان بابا د شعر پیروي پکښې شوې ده، مگر په لږ توپیر. داسې چه د رحمان بابا شعر د غزل په فورم کښې دی او د غني خان شعر چهاربیته ده. په پیرویو، اقتفاگانو او مشاعرو کښې دا کار جایز دود دی، نو ځکه مونږ دلته را واخیست.

دا چهاربیته د لرې او برې پښتونخوا په خپرونو کښې بیا بیا خپره شوې او سندرغاړو هم بیا بیا اورولې ده.

غزل

هر څو که مې وازمايي دا ستا په يارانه
اف د شکايت به مې وانسه وري زمانه

زه دا ستا د مستو سترگو هغه څمار نه يم
کوم چې يې چاره کولی نه شي پيمانه

په نېپو کښې مې پرتهې دا ستا د مينې زولنې دي
دا چه لېونۍ يم نه يم سرپه ويرانه

څوک چه خپل ټول ژوند يوې شېبې رڼا ته بخښي
زه يم ستا د مخ شمعې ته هغه پروانه

حور، غلمان او واړه جنتونه دې د شيخ وي
زما دې يو پوزی ځای ستا په ښکلي استانه

دا چه مې ښکلا سره کلام دی پېيل شوی
دی ستا د جمال تفسير مې هره ترانه

ورکړه چه کمين د زړه دردونه پرې تسکين کړي
خپل د لاس د شمال ورته د مينې نشانه

برکت الله کمين

د ښاغلي برکت الله کمين د شعرونو له خطي مجموعې څخه، په مننه

د سرمحقق خدمتگار له خوا چاپ ته تيار متنونه

- ۱- د باچا خان ليکونه - دوهم ټوک
- ۲- تازه گلونه - د ۱۱۲ اوسنيو شاعرانو د ۴۸۴ شعرونو انتخابي مجموعه
- ۳- ديوان قاسم قاسمي چهارباغي (په فارسي ژبه)
- ۴- د نعيم جان سندرې
- ۵- د بياض ديوان
- ۶- د احمد گل شاعري
- ۷- د وړو لوبې - د بينا صاحب ليکنه

د رحمان بابا د شعر په اقتفا کي

غزل

آچې خرڅول يې شورنځود او گـڼـدنه
اوس يې د وطن په سـر اخیستې بیانه

لا خو مات بنگري دې د روسیې په غېږ کې وینمه
ولې دې بدله دومره ژر کړه یارانـه؟

څنگه په هغې ژبې خبرې د حیا وکړو
نشته چې توپیر پکې د نر او زنانه

غواړم دانه دار سړي له تا ځنې وطن لره
نه غواړم کـنـدهاره! ستا انارې بېـدانه

ولې راته خپل وطن پردې پردې ښکاریږي نن
زه شوم بېـگـانه او که دا خلک بېـگـانه

مونږ خو د منو غله هم په توره شپه کې پېژنو
یار خولا په بله وهي غټه هـنـدوانه

مونږ خو ترې امید د لوړ پرواز او ترقۍ کاوه
خو! دې زړې ابی مو په بازڅه وکړه کانه

ته هم څه صحرا ته لېونیـه د حفیظ په شان
غواړې که عفت دې د شـلـېـدلي گـریوانه

ح.ن پیرزاده

سویډن - ستوکهولم، اگست ۲۰۰۴

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library